

Eiropas Savienības
Padome

Briselē, 2024. gada 7. maijā
(OR. en)

9736/24

COHAFA 32
COJUR 49
COHOM 106

DARBA REZULTĀTI

Sūtītājs: Padomes Ģenerālsekretariāts

Datums: 2024. gada 7. maijs

Saņēmējs: Delegācijas

Iepr. dok. Nr.: 9010/24 + COR 1

Temats: Aizsardzība humānās palīdzības kontekstā
– Padomes secinājumi (2024. gada 7. maijs)

Pielikumā pievienoti Padomes secinājumi par aizsardzību humānās palīdzības kontekstā; šos secinājumus Padome apstiprināja savā 4021. sanāksmē, kas notika 2024. gada 7. maijā.

PADOMES SECINĀJUMI PAR AIZSARDZĪBU HUMĀNĀS PALĪDZĪBAS KONTEKSTĀ

1. Padome atgādina, ka saskaņā ar Eiropas konsensu par humāno palīdzību ES humānās palīdzības mērķis ir “nodrošināt vajadzībām atbilstošu rīcību nolūkā saglabāt dzīvību, novērst un atvieglot cilvēku ciešanas, kā arī uzturēt cilvēka cieņu, kur vien tas vajadzīgs, ja valdības un vietējās iesaistītās personas ir pārslogotas, nespēj vai nevēlas rīkoties”.
2. Padomei joprojām ir nobažījies par to, ka skartajiem cilvēkiem netiek nodrošināta aizsardzība, un par apgrūtinājumiem, ar ko saskaras aizsardzības jomas aktori, tostarp, bet ne tikai, par starptautisko humanitāro tiesību pārkāpumiem un to, ka netiek nodrošināta piekļuve. Padome ar dziļām bažām norāda, ka aizsardzības finansējums neatbilst humanitāro krīžu skarto iedzīvotāju aizsardzības vajadzībām.

A. KOPIGĀ IZPRATNE

3. Padome uzsver, ka valstu galvenais uzdevums un pienākums ir aizsargāt un nodrošināt personu drošību un drošumu. Bruņotos konfliktos atbildība par civiliedzīvotāju aizsardzību jāuzņemas visām konfliktā iesaistītajām pusēm. Turklāt visām valstīm ir pienākums jebkuros apstākļos ievērot starptautiskās humanitārās tiesības un nodrošināt to ievērošanu. Valstīm ir juridisks pienākums ievērot attiecīgos starptautisko tiesību kopumus, kas aizsargā skartās personas, piemēram, starptautiskās cilvēktiesības un starptautiskās bēgļu tiesības.
4. Turklāt Padome atzīst ES iniciatīvas, kas īstenotas, lai aizsargātu cilvēkus humānās palīdzības kontekstā, tostarp Padomes secinājumus par humāno palīdzību un starptautiskajām humanitārajām tiesībām (2019), secinājumus par sievietēm, mieru un drošību (2022), secinājumus “Likt lietā humanitāro un attīstības pasākumu saikni” (2017), kā arī ES pamatnostādnes par bērniem un bruņotiem konfliktiem un par starptautisko humanitāro tiesību ievērošanas veicināšanu.

5. Padome atgādina un uzsver, cik svarīgs un vērtīgs ir ANO Starpaģentūru pastāvīgās komitejas (*IASC*) vadītāju 2013. gada paziņojums par aizsardzības centrālo nozīmi humānās palīdzības operācijās ¹. Padome arī atgādina *IASC* 2016. gada politiku attiecībā uz aizsardzību humānās palīdzības darbībās un *IASC* aizsardzības politikas 2022. gada neatkarīgo pārskatu. Padome atzīst konkrētu ANO aģentūru un starptautisko organizāciju pilnvaras un vadošo lomu saistībā ar aizsardzību un no tā izrietošos pienākumus, kuri tām ir un par kuriem tās ir atbildīgas, kā arī to, ka ir daudz dažādu aizsardzības aktoru (svarīgākie no tiem – paši skartie cilvēki) un ir svarīgi koordinēt šo aktoru darbības.
6. Padome ņem vērā *IASC* izstrādāto aizsardzības definīciju ² un uzsver, ka ir nepieciešama lielāka konceptuālā skaidrība, kā ieteikts *IASC* aizsardzības politikas 2022. gada pārskatā. Padome arī ņem vērā Eiropas Komisijas izstrādāto definīciju ³, kas ietver skaidrāku saikni ar humanitārām krīzēm: aizsardzības mērķis ir vērsties pret vardarbību, spaidiem, tīšu nelabvēlīgas situācijas radīšanu un nepieļaujamu izturēšanos pret personām, grupām un kopienām humanitāro krīžu kontekstā, ievērojot humanitāros principus, proti, cilvēctību, neitralitāti, objektivitāti un neatkarību, un atbilstīgi starptautiskajām tiesībām un jo īpaši starptautiskajām cilvēktiesībām, starptautiskajām humanitārajām tiesībām un starptautiskajām bēgļu tiesībām. To var īstenot, izmantojot trīs konkrētus mērķus:
- novērst, mazināt, atvairīt un/vai apturēt draudus to personu, grupu un kopienu drošumam, drošībai un cieņai, kuras skar notiekošas, nenovēršamas vai turpmākas humanitārās krīzes;

¹ Ar humāno palīdzību saistītu lēmumu pieņemšanā un reaģēšanā, tostarp iesaistē ar valstīm un nevalstiskām konfliktā iesaistītām pusēm, ir jāņem vērā visu skarto un apdraudēto personu aizsardzība. Tai jābūt galvenajam elementam mūsu sagatavotības centienos kā daļai no tūlītējiem un dzīvības glābšanas pasākumiem, kā arī visā humānās palīdzības sniegšanas laikā un pēc tam. Praktiski tas nozīmē jau pašā krīzes sākumā un pēc tam noteikt, kurš, kā un kāpēc ir pakļauts riskam, turklāt jāņem vērā šo risku pamatā esošā konkrētā neaizsargātība.

² Visas darbības, kuru mērķis ir panākt personas tiesību pilnīgu ievērošanu saskaņā ar attiecīgo tiesību kopumu (t. i., starptautisko cilvēktiesību, starptautisko humanitāro tiesību, starptautisko bēgļu tiesību) burtu un garu.

³ *ECHO ĢD*, tematisks politikas dokuments Nr. 8 – Alternatīvā aizsardzība: aizsardzības rezultātu uzlabošana nolūkā samazināt riskus humanitāro krīžu skartajiem cilvēkiem, 2016. gads, 6. lpp.

- mazināt aizsardzības vājās vietas un palielināt to personu, grupu un kopienu aizsardzības spējas, kuras skar notiekošas, nenovēršamas vai turpmākas humanitārās krīzes;
- stiprināt starptautiskās humānās palīdzības sistēmas spēju uzlabot aizsardzības risku mazināšanas lietderību, kvalitāti un efektivitāti notiekošās, nenovēršamās vai turpmākās humanitārajās krīzēs.

7. Padome atzīst, ka humānās palīdzības kontekstā par aizsardzību var uzskatīt ļoti daudz dažādu darbību. Padome pieņem zināšanai to, ka rīcībai, saskaroties ar jebkādu nepieļaujamu izturēšanos, ir dažādi līmeņi, kas ir savstarpēji atkarīgi un cits citu pastiprina, un kas minēti Starptautiskās Sarkanā Krusta komitejas (SSKK) aizsardzības politikā, un *IASC* 2016. gada aizsardzības politikā izmantoti par pamatu aizsardzības pasākumu kategoriju noteikšanai:

- a) reaģētspējīga rīcība: visas darbības, kuras veic, lai risinātu jaunu vai jau konstatētu aizsardzības problēmu (galvenokārt pārkāpumus), un kuru mērķis ir novērst šādas problēmas atkārtošanos, likvidēt to un/vai mazināt tās tūlītējās sekas;
- b) korektīva rīcība: visas darbības, kuras veic, lai atjaunotu cieņpilnu izturēšanos pret cilvēkiem un nodrošinātu pienācīgus dzīves apstākļus pēc tam, kad viņi ir cietuši no nepieļaujamās izturēšanās;
- c) rīcība vides veidošanai: visi centieni izveidot vai nostiprināt sociālo, kultūras, institucionālo un tiesisko vidi, kurā ir iespējams ievērot personu tiesības.

8. Padome atzīst, ka Eiropas Savienības un tās dalībvalstu galvenais atbalsts aizsardzībai pašlaik galvenokārt ir vērsts uz korektīvām darbībām, kuru mērķis ir atjaunot cieņpilnu izturēšanos pret cilvēkiem. Padome uzsver, ka ir jāpaplašina un jāpastiprina reaģētspējīgas darbības, kuru mērķis ir mazināt aizsardzības apdraudējumus un vajadzības humānās palīdzības kontekstā. Šo risku mazināšana patiešām ir ne vien obligāta, lai novērstu cilvēku ciešanas, bet arī veids, kā ierobežot palīdzības vajadzības un tādējādi padarīt humāno palīdzību efektīvāku.

9. Padome uzsver, cik svarīgi ir integrēt aizsardzību visās darbībās. Padome uzskata, ka šai pieejai vajadzētu būt jebkuras tādas darbības pamatā, ko veic visi humānās palīdzības aktori, neatkarīgi no to speciālajām zināšanām konkrētajā jomā; saskaņā ar *IASC* 2016. gada aizsardzības politiku tie var palīdzēt un tiem būtu jāpalīdz aizsargāt skartās personas. Padome uzsver, ka visu aktoru pienākums ir nodrošināt kvalitāti, drošu plānošanu un pārraudzību un panākt, ka humānās palīdzības darbībām ir maksimāls aizsargājošs efekts. Aizsardzības integrēšana visās darbībās ir visas humānās palīdzības pamatā, tomēr prioritārām vajadzētu būt arī mērķtiecīgākām darbībām, kas sniedz aizsardzības pakalpojumus tiem, kuri jau ir cietuši no vardarbības un nepieļaujamas izturēšanās, tostarp, bet ne tikai, tādām darbībām kā pretmīnu pasākumi, ar dzimumu saistītas vardarbības novēršana un reaģēšana uz to, bērnu aizsardzība, personu ar invaliditāti aizsardzība un/vai juridiskā palīdzība.
10. Padome atzīst, ka konflikti un dabas katastrofas cilvēkus skar dažādi, kā dēļ viņi nonāk dažādās neaizsargātības situācijās, un sievietes un meitenes nesamērīgi ietekmē pastāvošā dzimumu nelīdztiesība, kuras visizteiktākā izpausme ir seksuāla un ar dzimumu saistīta vardarbība. Personas ir vai var kļūt neaizsargātākas fizisku, sociālu, vides, kultūras un politisku faktoru kombinācijas dēļ, un neaizsargātība nav noteikta kategorija. Tādas pašas personu iezīmes nenožīmē to, ka personas saskarsies ar neaizsargātību tādā pašā līmenī, turklāt neaizsargātība var būt atkarīga no laika faktora. Tāpēc, lai nevienu neatstātu novārtā, un saskaņā ar principu “nekaitēt” visām darbībām jābūt iekļaujošām, ņemot vērā neaizsargātības daudzās dimensijas un to faktoru kombināciju, kas var ietekmēt personu, tostarp, bet ne tikai, bēgļu, piespiedu kārtā pārvietotu personu, bezvalstnieku, bērnu, personu ar invaliditāti un personu, kurām draud marginalizācija, piemēram, LGBTI vai konkrētu etnisko vai reliģisko grupu, cieņu, tiesības, drošumu un drošību.

11. Padome uzsver, ka ir jāstiprina konkrēta sadarbība, saskaņotība un papildināmība starp humānās palīdzības, attīstības un miera jomas aktoriem, neatkarīgi no tā, vai tie ir starptautiski, valsts vai vietēji, lai mazinātu aizsardzības riskus, novērstu neaizsargātību un veicinātu gan miera, gan cilvēktiesībās balstītas darbības. Padome aicina attīstības un miera jomas aktorus izmantot iespējas apzināt humānās palīdzības jomas aktorus un sadarboties ar tiem, lai novērstu aizsardzības risku un vajadzību pamatcēloņus, vienlaikus nodrošinot gan pastāvīgu pārskatatbildību saistībā ar aizsardzību, gan humanitāro principu, humanitārās telpas un principa “nekaitēt” ievērošanu.
12. Padome mudina humānās palīdzības jomas aktorus, sākot plānot aizsardzību, rūpīgi ņemt vērā pārskatatbildību pret skartajiem iedzīvotājiem, tostarp labāk saskaņot ar pašu kopienu izpratni, aizsardzības risku un apdraudējuma aprakstu, formulējumu un prioritāšu noteikšanu, kā arī to, kā vislabāk tos novērst.
13. Padome atzīst, ka klimata pārmaiņas, mainīgā ģeopolitiskā realitāte, konflikti, starptautisko humanitāro tiesību pārkāpumi, humanitārās telpas sašaurināšanās var palielināt aizsardzības riskus un ietekmēt cilvēku drošību, cieņu, tiesības un noturību humānās palīdzības kontekstā. Turklāt būtu jāņem vērā arī digitālo tehnoloģiju radītie izaicinājumi un iespējas. Tādēļ Padome mudina humānās palīdzības sniedzēju kopienu labāk izprast šo mainīgo realitāti, kā arī investēt reaģētspējīgās darbībās, kas pievēršas tās radītajām iespējām un riskiem saskaņā ar spēkā esošajiem starptautiskajiem aizsardzības standartiem.

B. RĪCĪBAS PUNKTI UN KOLEKTĪVĀS SAISTĪBAS

14. Padome aicina Komisiju, EĀDD un dalībvalstis:
 - a) veicināt saskaņotu pieeju attiecībā uz humānās aizsardzības definīciju un izpratni, pamatojoties uz iepriekš minētajām definīcijām, standartiem un norādījumiem;

- b) veicināt aizsardzības pieejas integrēšanu visās darbībās, atbalstot humānās palīdzības organizācijas, lai humānās palīdzības darbību centrā izvirzītu aizsardzību un panāktu humānās palīdzības darbību pārorientēšanu uz skarto iedzīvotāju aizsardzības risku samazināšanu saskaņā ar ieteikumiem, kas izriet no *IASC* veiktās pārskatīšanas;
- c) mudināt *IASC* vadītājus un aģentūru vadītājus uzņemties stingrāku, kolektīvu un stratēģisku vadību aizsardzības jautājumos, kā arī uzņemties atbildību par kolektīvās aizsardzības rezultātu sasniegšanu, plānojot, aizstāvot un pārskatot esošos uzraudzības un pārskatatbildības mehānismus. Panākumi būtu jāvērtē attiecībā uz to, kā tiek samazināti un novērsti riski skartajiem iedzīvotājiem. Padome aicina saskaņot politiku un labāk koordinēt pieejas aizsardzībai. Augstākā līmeņa vadība humānās palīdzības sistēmā būtu jāmudina veicināt tādu institucionālo kultūru, kas ļauj organizācijām izpildīt saistības attiecībā uz aizsardzības rezultātiem, piemēram, veidojot spējas vai īstenojot iekšējo politiku attiecībā uz aizsardzības centrālo nozīmi. Šajā sakarā Padome aicina jēgpilni īstenot *IASC* aizsardzības politikas 2022. gada pārskatu, kā arī saskaņot politiku un uzlabot koordināciju starp organizācijām;
- d) mudināt visus humānās palīdzības jomas aktorus turpināt ieguldīt reaģētspējīgās darbībās, kuru mērķis ir novērst un pārtraukt visas darbības un izturēšanos, kas apdraud iedzīvotājus vai ko iedzīvotāji uzskata par tādām, kas apdraud viņu drošību, cieņu un drošumu. Padome stingri uzsver līdzekļu devēju un dalībvalstu lomu šādu investīciju atbalstīšanā, nodrošinot atbalstu un finansējumu.

15. Padome:

- a) aicina Eiropas Savienību un tās dalībvalstis palielināt finansējumu, kas īpaši paredzēts aizsardzības intervencēm, lai reaģētu uz riskiem, izvairītos no tiem vai tos mazinātu, pamatojoties uz konkrētā kontekstā veiktu aizsardzības analīzi. Turklāt Eiropas Savienībai un tās dalībvalstīm, kuras darbojas humānās palīdzības organizāciju lēmumu pieņemšanas struktūrās, būtu jāsekmē diskusijas par to, lai aizsardzības pasākumi to pamatprogrammu ietvaros būtu prioritāri. Tām būtu arī jāmudina šādus pasākumus iekļaut humānās palīdzības partneru humānās palīdzības reaģēšanas plānos un programmās;
- b) mudina Eiropas Savienību un tās dalībvalstis attiecīgā gadījumā atbalstīt reaģēšanas pasākumus, kuru mērķis ir novērst un/vai pārtraukt vardarbības ciklu, un investēt tajos, tostarp, bet ne tikai, humanitāro diplomātiju, sarunas par aizsardzību, starpniecību humānās palīdzības sniegšanā, agrīnās brīdināšanas sistēmas, aizsardzību klātienē, civilo militāro koordināciju aizsardzībai un evakuāciju. Jāpalielina ir arī spējas veikt aizsardzības pasākumu uzraudzību un novērtēšanu;
- c) atzīst, ka ir vajadzīgas investīcijas, lai attīstītu un palielinātu humānās palīdzības jomas aktoru, tostarp valsts un starptautisko humānās palīdzības darbinieku, organizāciju un skarto kopienu aizsardzības spējas, jo īpaši attiecībā uz vardarbības cikla novēršanu un pārtraukšanu. Piemēram, Eiropas Savienība un tās dalībvalstis tiek mudinātas atbalstīt i) konkrētu valstu vai vietēja līmeņa aizsardzības analīzi, ii) aizsardzības plānošanas novērtēšanu, izstrādājot aizsardzības rādītājus un sadalītu datu vākšanas sistēmas, iii) pētniecību un rīku izstrādi, tostarp rīku un norādījumu izstrādi attiecībā uz preventīvām pieejām, kā arī spēju veidošanu, un iv) apmācību un vienādranga seminārus, lai stimulētu atziņas un inovāciju aizsardzības jomā. Centieni lokalizēt atbalstu būtu īpaši jāpapildina ar spēju veidošanu un kopīgu izmantošanu aizsardzības jomā. Tiek mudināts veikt šādu investīciju uzraudzību un novērtēšanu, lai tās uzlabotu;

- d) aicina Eiropas Savienību un tās dalībvalstis atbalstīt proaktīvu iestāšanos par aizsardzības risku un draudu mazināšanu, tieši iesaistoties gan publiski, gan aizkulisēs. Tās arī tiek aicinātas sniegt politisku atbalstu humānās palīdzības koordinatoriem, humānās palīdzības valstu grupām un citiem līderiem humānās palīdzības jomā, kas iesaistīti aizsardzības riska mazināšanas veicināšanā, vienlaikus nodrošinot, ka visas darbības un intervences atbalsta humanitāros principus un pieeju “nekaitēt”;
- e) mudina humānās palīdzības jomas aktorus, plānojot aizsardzību, labāk pieskaņoties pašu kopienu apzinātajiem aizsardzības riskiem un veidiem, kā tos novērst, atzīstot, ka personas un kopienas, kas saskaras ar aizsardzības riskiem un apdraudējumu, izstrādā pielāgošanās veidus un stratēģijas, lai sevi aizsargātu.

C. HUMANITĀRĀ DIPLOMĀTIJA KĀ AIZSARDZĪBAS RĪKS

- 16. Padome mudina Eiropas Savienību un tās dalībvalstis pastiprināt centienus attiecībā uz humanitāro diplomātiju, ko saprot kā politisku un diplomātisku instrumentu izmantošanu, lai veicinātu starptautisko humanitāro tiesību ievērošanu un īstenošanu, atvieglotu humānās palīdzības sniegšanu un palielinātu informētību par skarto iedzīvotāju vajadzībām un vispārējo humānās palīdzības programmu, vienlaikus atzīstot īpašo lomu, kāda var būt valstīm, starptautiskām un reģionālām organizācijām, iestājoties par labāku aizsardzības rezultātu nodrošināšanu iedzīvotājiem humānās palīdzības kontekstā un nodrošinot, ka visas darbības un intervences atbalsta humanitāros principus un pieeju “nekaitēt”. Turklāt Padome aicina Eiropas Savienību un tās dalībvalstis atbalstīt un veicināt iniciatīvas humanitārās diplomātijas izstrādei un stiprināšanai.

17. Humanitārā diplomātija cita starpā ietver tādus instrumentus kā i) dialoga veicināšana ar valstu iestādēm un nevalstiskiem dalībniekiem, lai panāktu jēgpilnu un kvalitatīvu piekļuvi humānajai palīdzībai personām, kuras skārušas dabas krīzes vai bruņoti konflikti, ii) koordinācija ar attiecīgajām ANO aģentūrām, SSKK, citām starptautiskām organizācijām, kā arī attiecīgajiem NVO partneriem, lai atvieglotu humānās palīdzības nodrošināšanu, piekļuvi tai un aizsardzību un nodrošinātu pārskatatbildību starptautisko humanitāro tiesību pārkāpumu gadījumos, iii) tostarp sistemātisks atbalsts humānās palīdzības jautājumos politiskajā dialogā ar trešo personu valdībām un koordinācija ar līdzīgi domājošiem partneriem, iv) līdzdalības veicināšana Apvienoto Nāciju Organizācijas un citu starptautisko organizāciju lēmumu pieņemšanas struktūrās, lai nodrošinātu, ka visas iesaistītās puses aktīvi cenšas aizsargāt civiliedzīvotājus humanitārajās situācijās un visaugstākajā iespējamā līmenī ņem vērā aizsardzības vajadzības, v) spēju veidošanas un tādu apmācības pasākumu veicināšana, kas vērsti uz neaizsargātu personu aizsardzību humānās palīdzības kontekstā, un vi) sadarbība ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām, lai panāktu, ka aizsardzība ir viens no galvenajiem jautājumiem humānās palīdzības programmā. Padome uzsver, ka humanitārās diplomātijas instrumenti būtu jāizmanto, lai pozitīvi ietekmētu humanitāro telpu, visu pušu attieksmi pret humānās palīdzības sniedzējiem un to spēju aizsargāt; tas ietver humanitāro atbrīvojumu nodrošināšanu sankciju režīmos.
18. Padome aicina Eiropas Savienību un dalībvalstis regulāri apmainīties viedokļiem par attiecīgajām norisēm aizsardzības jomā un tieši sadarbīties ar atzītiem – starptautiskiem, valsts vai vietējiem – aktoriem. Padome uzsver, cik svarīgi ir pastiprināt centienus, lai veicinātu efektīvu aizsardzību humānās palīdzības jomā, un piekrīt to regulāri apspriest attiecīgajās Padomes darba grupās, Eiropas Humānās palīdzības forumā, attiecīgajos tīklos un vietējā līmenī, lai aizsardzība arī turpmāk būtu viena no humānās palīdzības programmas prioritātēm. Pamatojoties uz Eiropas komandas pieeju, Padome aicina Eiropas Savienību un tās dalībvalstis turpināt centienus īstenot ES iniciatīvas, kas uzsāktas, lai aizsargātu cilvēkus humānās palīdzības kontekstā. Padome mudina Komisiju, dalībvalstis un to delegācijas nodrošināt vēl ciešāku koordināciju un sadarbību, lai maksimāli palielinātu ES informēšanas un atbalsta ietekmi. Padome regulāri sekos līdzi aizsardzības jautājumiem humānās palīdzības kontekstā.